

FOSEN NATURVERNFORENING

Adr. : Ytre Ringvei 32, 7100 Rissa Tlf. : 73851430

- foreningen for et bredt, helhetlig og aktivt naturvern på Fosen-

Vår ref. : R.21.mø8

Deres ref. :

Dato : 09.01.21

NVE

KONSESJONSAVDELINGEN

POSTBOKS 5091, MAJORSTUA

0301 OSLO

Søknad om tillatelse til uttak av vann og regulering av Storvatnet i Oldevassdraget i Ørland kommune. Merknader.

Olden Oppdrettsanlegg søker om tillatelse til vannuttak (200 l/s og minstevannføring 130 l/s) og regulering av Storvatnet med 1 m i Oldevassdraget i Ørland kommune for å øke produksjonen av settefisk fra 2 til 5 mill stk. Fra før har det blitt gitt tillatelse til uttak av vann (133 l/s og minstevannføring 30 l/s) og regulering av Søvatnet med 1,2 m. Berørt strekning er 4,1 km. Rørgate som planlegges for det meste nedgravd er på 3 km. Uttak av vann vil påvirke de allmenne interessene i så stor grad at det vil kreve en konsesjonsbehandling etter Vannressursloven. Fylkesmannen har fra før gitt dispensasjon fra Forskrift om vern av Hildremsvatnet naturreservat (primært skogvern/kystgranskog). Storvatnet grenser til reservatet. For øvrig er Oldevassdraget varig vernet ved Verneplan II vassdrag 1980. Bakgrunnen for vernet er bl.a. de mange elvene, mange vann, landskapsverdiene, vannfauna, mulighet for friluftsliv og fiske. Det er laks og sjørørret i vassdraget, og det er mulig at anadrom fisk kan gå inn til og forbi Storvatnet. Dessuten fins de rødlistede artene ål og elvemusling. Fagutreder Rådgivende Biologer har konkludert med at samlet sette så vil uttaket ha ubetydelige konsekvenser for de aller fleste fagområder/interesser, noe vi stiller vi oss sterkt tvilende til. Inngrepet vil føre til visuell forurensning, tap av biologisk mangfold og uberørt natur. Bedriftsøkonomiske hensyn synes å være mest i fokus.

Formålet med Vannressursloven er at vassdragene bl.a. skal forvaltes på en samfunnsmessig god måte. I § 5 i vannressursloven heter det at enhver skal opptre aktsomt for å unngå skade eller ulempe i vassdraget for allmenne eller private interesser. Det er krav om at minimum den alminnelige lavvannsføring skal være tilbake. Det skal tas hensyn til vannspeil, vassdragets betydning for plante- og dyreliv og vannkvalitet. Vi merker oss her at utbygger legger seg rundt minimumsnivå med hensyn til minstevannføring.

Tiltaket vil innvirke på vannspeil, vassdragets betydning for plante- og dyreliv, vannkvalitet og grunnvannsforekomster. Fordelene ved tiltaket overstiger ikke de skader og ulemper som påføres allmenne/private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørsfeltet. Det er også et kommunalt drikkevannsanlegg som blir berørt.

I følge § 35 i Vannressursloven om tiltak i vernede vassdrag og nasjonale laksevassdrag kan nye tiltak bare tillates hvis hensynet til verneverdiene i vassdraget ikke taler imot. Her er det verdt å merke seg at også Oldeleva munner ut i den nasjonale laksefjorden Åfjorden, noe som gjør et inngrep i vassdraget enda mer kontroversielt. Det kan sies vassdragsinngrepet også strider mot retningslinjene for nasjonale laksefjorder. Inngrepet kan på dette grunnlag ikke godkjennes etter Vannressursloven.

Norge er forpliktet gjennom EU's Vanddirektiv som krever at europeiske elver, innsjøer og vassdrag skal ha god eller høy økologisk og kjemisk kvalitet. Dette betyr at Norge må sette vilkår til konsesjonene ved å påby en konstant minstevannføring for å sikre det biologiske mangfoldet. Vi forstår dette slik at kravet i det nye EU- direktivet til minstevannføring må ligge over det tidligere minimumskravet i vannressursloven. I dette tilfellet har vassdraget allerede dårlig økologisk status. Da kan ikke flere reduserende økologiske tiltak godkjennes.

Vannforvaltningsforskriften §12 tillater nye inngrep/ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god til god tilstand. I utgangspunktet er økologiske miljøtilstanden dårlig i Oldevassdraget og derfor kommer dette tiltaket i konflikt med loven.

Kravene videre i Naturmangfoldloven skulle tilsi at en burde praktisere føre-var-prinsippet ved ulike tiltak i naturen. Ved utbygging av vassdrag for energiproduksjon o.l. må en ta hensyn til forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter. I bunnen av god forvaltning må det settes krav til kunnskapsgrunnlaget for å ivareta verdiene som ligger i naturmangfoldloven. Virkemidlene for å nå målet er bærekraftig bruk og vern. I tillegg er det slik at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver. I dette tilfellet vil inngrepet berøre 60% av anadrom del negativt i Oldevassdraget. NINA har beskrevet at det er mulig i stor grad å styrke verneverdiene i vassdraget, og det er også det som er beskrevet som mål i retningslinjene for vassdragsvern. Det er behov for en samlet vurdering og ikke bare enkeltsaksbehandling. Tiden med en bit-for-bit utbygging må være forbi. Det er flere andre vassdragsinngrep av betydning i dette vassdraget fra før. Den samlede belastning vil bli for stor i forhold til kravene i Naturmangfoldloven.

Etter § 7 i Naturmangfoldloven, som supplerer FVL's krav om utredning, skal prinsippene i Naturmangfoldloven §§ 8 – 12 legges til grunn for skjønnsutøvingen. Vurderingen og vektleggingen av prinsippene skal fremgå av beslutningen slik at det kan kontrolleres i ettertid om prinsippene er vurdert. Det stilles visse minstekrav til oppfyllelse av vurderingene av Naturmangfoldlovens prinsipper. Dette er en naturlig følge FVL's krav til utredning og informasjon i § 17. Selv om prinsippene i Naturmangfoldloven er vurdert er det viktig at konklusjonen er i tråd med vurderingene. Etter vår oppfatning vil inngrepet, sett i sammenheng med vassdragets verneverdier, være i strid med prinsippene i Naturmangfoldloven på de fleste punkt.

Fremdeles brukes INON- begrepet i plansammenheng. Det er et uttrykt mål at den stadige nedbyggingen av inngrepsfri natur reduseres. Inngrepsfri natur er en av åtte miljøindikatorer til nasjonalt miljømål. I dette tilfellet ligger det en INON- sone 2 (1 – 3 km fra tyngre tekniske inngrep) ved østsiden av tiltaksområdet. Inngrepet vil få følger for områdets klassifisering.

Hildremsvatnet naturreservat inneholder flere lokaliteter med kystgranskog og er nok hovedårsaken til vernet. Imidlertid fins det flere rødlistede arter i området som er interessant for vernet. Flere av dem er avhengige av stabile forhold i vannkanten. Både storlom og strandsnipe vil bli skadelidende hvis det innføres regulering av Storvatnet. På det viset vil nok inngrep her være i strid med vernereglementet for naturreservatet. I tillegg er det en del trær som vil bli rammet av en oppdemning. Det er gitt dispensasjon av fylkesmannen for vannuttak/regulering av Storvatnet, men dette er vi skeptisk til.

Oldevassdraget er varig vernet mot kraftutbygging i verneplan II vassdrag 1980. Vi forstår det slik at det på den tiden var lite aktuelt med vannuttak til settefiskanlegg, og at slike inngrep

derfor ikke ble nevnt. Likevel ansees nå slike inngrep å måtte inngå i vernereglementet. Vassdraget er vernet på grunn av et unikt landskap med elver og små og store vann med en rik vannfauna. Området er svært godt egnet til friluftsliv og sportsfiske. Oldeelva renner dessuten ut i den nasjonale laksefjorden Åfjorden. Vassdraget er generelt vernet mot inngrep som reduserer verneverdiene. Vernet gjelder inntil 100 m bredde fra vassdraget slik at en rørføring ved vannkanten vil komme i konflikt med reglene for vernet.

Ved en eventuell tillatelse bør en søke å tilpasse en miljøregulert minstevannføring. Kravet er minimum alminnelig lavvannsføring, men dette kan variere mye med variasjoner mellom 2,5 – 50 % av middelvannføringa. I dette tilfellet vil det bli på 10,5 % av årlig middelvannføringa. Men 5- persentil vinter er på 180 l/s. Alminnelig lavvannsføring ligger oftest rundt 10 % (6 – 12 %) – i dette tilfellet ligger den på 10,5%. I umålte felt vil det være vanskelig å anslå, og en må benytte subjektive vurderinger av nærliggende representative stasjoner med ulike metoder, observasjonsserier og observasjonsperioder. I målte felt kan en gjøre mer objektive vurderinger over en observasjonsperiode på 20 – 30år. En miljøvannføring må ta hensyn til interesser som kan bli skadelidende i vassdraget. Ofte kan det være stor forskjell på sommer og vinter, og en må benytte såkalt sesonginndelt persentilmåling. I den konkrete tillatelsen er det satt alt for lavt krav til minstevannføring i forhold til å oppfylle krav i naturmangfoldloven og Vannforskriften. Minstevannføringen må ta høyde for vannføring vinter og må ved eventuell tillatelse heves til minimum 186 l/s, dvs 15% av årlig middelvannføring. Her må en ta høyde for at vintervannføringen er svært viktig i dette vassdraget.

Ål er betegnet som kritisk truet på Rødlista, og denne arten har et vesentlig oppvekstområde ved bekker og elver på Fosen. Opptil 70 % av ålen kan bli sugd inn i inntaket All ålefangst er forbudt nå.

Området som blir berørt er et verdifullt område for ferskvannsfauunaen. Ved en utbygging vil det oppstå situasjoner med både for lite og for mye vannføring. Isdannelse og isgang vil forstyrre livet i elva. Temperaturvariasjoner, forurensning og utvasking av elvesanden kan forekomme. Dette kan skade elvemuslingen også.

For fugler vil det by på problemer. Særlig fossekallen kan få problemer ved matsøk om vinteren når elva er frosset til. Det er mange kulper og stryk som blir berørt på strekningen. Det er desto verre når flere andre inngrep er foretatt eller planlagt her i vassdraget.

Landskapsbildet vil bli forringet når elva mister sin vannføring. Fossene, som det er mange av oppetter elvestrekningen, vil bli påvirket.

Området langs elvene og vannene er mye brukt til friluftsmål. Det er flere hytter i området. Utbyggingen vil uunngåelig føre til redusert friluftsopplevelse.

Det er signaler fra nasjonalt hold om en strengere vern av vann og vassdrag og viser til St.meld. 26 (2006 – 2007) om regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand, kap. 5.3.9: Norsk vassdragsnatur er unik. Vassdragene som landskapselement, med stor betydning for opplevelser og aktiviteter og som levested for planter og dyr, er en naturarv Norge har internasjonalt ansvar for å verne og forvalte.

Vi vil fraråde den omsøkte utbyggingen. Hvis det likevel blir gitt konsesjon må det i vilkårene for minstevannføring spesifiseres bestemmelser til måleutstyr for allmenn observasjon av

overholdelse av minstevannføringskravet ved vanninntakene. Det bør installeres en automatisk regulering slik at oppfyllelse av minstevannføringen sikres og deretter styrer det til enhver tid mulige volum på vannuttak for å sikre forbedring av tilstanden for naturmiljøet og landskapet ved og rundt vassdragene. Dette vil gi positive ringvirkninger for hele det vassdraget. Skilt må settes opp med en optimal plassering og utforming i forhold til allmennheten.

Vi har nettopp erfart, fra en settefiskkonsesjon, at kontrollen med minstevannføringen er nesten fraværende utover en viss form for egenkontroll/egennoteringer i sommerhalvåret. Det var i et tilfelle ingen kontroll i vinterhalvåret, noe som er svært beklagelig i denne sårbare årstiden. Dette er i strid med konsesjonsvilkårene. Vi frykter at lignende situasjoner finnes ved andre anlegg. Det må derfor nå settes krav til et helt annet regime til kontroll av minstevannføringen. Det betyr at det må monteres et automatisk system som til enhver tid slipper gjennom denne vannføringen. Det betyr at det for eksempel må kreves et avløpsrør i bunn av inntaksdam som ved sin dimensjon slipper gjennom rett minstevannføringsvolum til enhver tid.

NVE skriver at dette vil bli gjort når detaljplanen skal godkjennes. Vi krever at det likevel må nevnes i konsesjonsvilkårene, og at dette blir ført videre i detaljplanene.

Ved forrige søknad til fylkesmannen ble det fremstilt slik at det bl.a. skulle etableres en ny resirkuleringsavdeling for å øke produksjonen av settefisk, men nå er det planer om å heller satse på uttak av mer vann fra Oldevassdraget, nærmere bestemt Storvatnet. Det beskrives at resirkuleringsanlegg er for krevende og at det koster for mye. Vi mener likevel at denne kostnaden må selskapet ta for å spare verdifull natur på Fosen. De fleste andre innen oppdrett søker nå om økt produksjon med resirkuleringsteknikk.

Som konklusjon vil Fosen Naturvernforening ikke tilrå en utbygging i dette tilfellet. Tillatelsen er delvis feilaktig begrunnet. Det er ikke forenlig med gjeldende lover og regler mht. å ta vare på landskap og natur. Mye uberørt natur vil forsvinne, biologisk mangfold og flere rødlistearter kan forsvinne. Det er ikke tatt tilstrekkelig hensyn til friluftslivet. Etter vår oppfatning vil inngrepet få stor negativ påvirkning på flere områder. Rødlistearter av fugler, lav/moser, elvemusling og ål blir rammet. Anadrom fisk vil få forverrede gytemuligheter og levekår. Mest av alt ser vi at inngrepet er kontroversielt i forhold til en rekke lover og forskrifter om naturmangfold og vern som nevnt over. Ved en eventuell utbygging må det settes krav til å etablere en automatisk sikring av minstevannføringen til enhver tid, både sommer og vinter. Dette skal være allment kontrollerbart. Minstevannføringen må i tillegg være en god del høyere enn foreslått i søknadene.

Med hilsen
Fosen Naturvernforening

Magnar Østerås

Ketil Ring

Kopi: Statsforvalteren